

PROJEKAT FINANSIRA
EUROPSKA UNIJA

<http://www.fondacija-cure.org>

Foundation for Women's Empowerment
Bosnia and Herzegovina
Fondacija za osnaživanje žena
Bosna i Hercegovina

PROJEKAT IMPLEMENTIRAJU
FONDACIJA CURE I FONDACIJA ZA OSNAŽIVANJE ŽENA

AKCIJONI PLAN – AGENDA POTREBA ŽENA SA POSEBNIM FOKUSOM NA MANJINSKE I MARGINALIZOVANE GRUPE U GRADU BIJELJINA

Kreirala: Vildana Džekman, Fondacija CURE

Novembar 2019. Godine

Informacije o projektu “Ženska prava - Agenda za pozitivne promjene”

Dvogodišnjim projektom “Ženska prava - Agenda za pozitivne promjene” u BiH, koji finansira Evropska unija u sklopu Europskog instrumenta za demokraciju i ljudska prava u Bosni i Hercegovini, a realizuje Fondacija CURE (CURE) i Fondacija za osnaživanje žena (FWE), namjeravamo doprinijeti promociji i poštivanju ženskih prava, te doprinjeti iskorjenjivanju diskriminacije žena sa posebnim fokusom na marginalizovane i manjinske grupe žena u deset (10) opština. Projekat predstavlja izvanrednu priliku za pokretanje mehanizama u nastavku praktičnog rada oko ljudskih prava žena pripadnica manjinskih i marginaliziranih grupa, kroz organizaciju zajedničkih treninga, implementaciju uporedivih aktivnosti i razmjenu dobre prakse među akterima i zainteresiranim stranama.

Ciljevi projekta su direktni doprinos u promociji poštivanja ženskih ljudskih prava, i povećanje društveno-ekonomske inkluzije žena i djevojčica pripadnica manjinskih i marginaliziranih grupa, kroz jačanje njihovih kapaciteta i kreiranje konkretnih akcija za borbu protiv diskriminacije, rasizma i ksenofobije, te rješavanje pitanja njihovih ljudskih prava u BiH.

Projekt ima integrisani pristup u cilju rješavanja problema marginalizacije, isključenosti i diskriminacije žena pripadnica manjinskih i marginaliziranih grupa u Bosni i Hercegovini (BiH) koje se suočavaju s nepovoljnim položajem i koje su izložene siromaštvu, diskriminaciji i predrasudama i u velikoj mjeri su isključene iz procesa donošenja odluka na različitim nivoima.

UVODNI KONTEKST

Bijeljina je grad u Republici Srpskoj, predstavlja provincijalni centar Semberije i nalazi se na sjeveroistoku zemlje. Prema popisu iz 2013. godine, ima 107.715 stanovnika/ca, od kojih žene čine 50,95% ili 54.888.133. Grad Bijeljina ima Komisiju za rodnu ravnopravnost koju imenuje Gradsko vijeće, ali nema svoj lokalni Gender akcioni plan. Iako sarađuje sa udruženjima koje predstavljaju marginalizirane žene - žene sa invaliditetom i Romkinje, njihova saradnja je uglavnom fokusirana na podršku (finansijsku, ali i u drugim oblicima) organiziranju jednokratnih događaja i aktivnostima podizanja svijesti. Iznimku predstavlja podrška sigurnoj kući za žene koje su preživjele nasilje u Bijeljini, a kojom upravlja Fondacija Lara Bijeljina. Bitnu ulogu u ovoj saradnji ima lokalna Kancelarija za nacionalne manjine, koja ima praksu uključivanja nevladinih organizacija koje rade za i sa marginaliziranim ženama prilikom izrade različitih javnih dokumenata, planova rada i projekata, ali općenito vide prostor za poboljšanje ove saradnje. Položaj marginaliziranih žena je unaprijeden u posljednjih deset godina, posebno žena koje pripadaju manjinskim grupama, žena koje su preživjele nasilje i žena sa invaliditetom. Uklanjanje arhitektonskih barijera radi omogućavanja pristupa gradskim institucijama je postignuto zahvaljujući snažnim naporima lokalnih organizacija žena sa invaliditetom. Lokalni akcioni plan za inkluziju Roma grada Bijeljina je djelimično posvećen poboljšanju položaja Romkinja i trenutno je ovaj Akcioni plan u fazi revizije i usvajanja. Udruženje Romkinja također ima aktivnu ulogu u radnoj grupi za entitetski Akcioni plan za obrazovanje Roma i Romkinja u Republici Srpskoj.

Udruženje žena „Romkinja“ je aktivno u Bijeljini i regiji, te nudi usluge prvenstveno Romkinjama, ali i drugim marginaliziranim ženama.

Najveći problemi s kojima se susreću marginalizirane žene (naročito Romkinje) su siromaštvo i visoke stope nezaposlenosti, rodno zasnovano nasilje u porodici i maloljetnički brakovi, te je potrebna medijacija sa zdravstvenim i socijalnim radnicima/cama. Najveći problemi u uživanju prava vezanih za zdravstvenu zaštitu jeste da žene iz marginaliziranih zajednica nemaju zdravstveno osiguranje, a veoma mali broj marginaliziranih žena je registriran za dobijanje usluga porodične medicine te ostaju nevidljive za zdravstvene radnike/ce, a naročito za zdravstvene usluge koje se vežu za porodičnu medicinu (prevencija i besplatni pregledi). Dom zdravlja Bijeljina nema posebne programe za marginalizirane žene, ali sporadično organizira besplatne preventivne pregledе, međutim ne mogu da obuhvate potrebe svih marginaliziranih žena. Kao i u oblasti socijalne zaštite, glavni problem u pristupu zdravstvenoj zaštiti za Romkinje je što nisu upoznate sa svojim pravima u ovoj oblasti. Romkinje nisu kompetitivne na tržištu rada zbog niskog nivoa obrazovanja, nedostatka vještina koje se traže na tržištu rada, nedostatka radnog iskustva, diskriminacije potencijalnih poslodavaca i činjenice da mlade Romkinje brinu za višečlane porodice. U 163 domaćinstava živi 611 članova porodice. Unutar ovih mjesnih zajednica mapirano je 257 djece, od toga djece ženskog pola 112 (43,58 %), a djece muškog pola 145 (56,42%). Odraslih je 348, od čega 179 (51,44%), osoba ženskog pola i 169 (48,56%) osoba muškog pola. Prema izvještaju o radu UG „Otaharin“ u 2018. godini, ukupno je registrovanih registerovane djece korisnika usluga Dnevнog centra UG „Otaharin“. U 2018.g 112 djece (47 dječaka i 65 djevojčica) su bili aktivni korisnici usluga, a pored ovog broja djece još 102 roditelja su koristila usluge UG „Otaharin“. U osnovnim školama na području Grada Bijeljina 143 djece (61 djevojčica, 82 dječaka) romske nacionalnosti je uključeno u školski sistem u 2018. godini. Razred je završilo 92 (39 djevojčica, 53 dječaka) romske djece i svi su imali podršku obrazovanju od UG „Otaharin“. Pored osnovnog obrazovanja u Bijeljini srednju školu pohađa 8 učenika romske nacionalnosti, a fakultet 2 studenta romske nacionalnosti. Od 2016.godine Grad Bijeljina je u saradnji sa CARITAS CH i UG „Otaharin“ započeo projekte stamebnog zbrinjavanja. Ove aktivnosti su zasnovane na procjeni potreba romske zajednice, a korisnici su bili putem javnih poziva. Prva faza projekta stambenog zbrinjavanja je okončana 2018.g.

kada su predati ključevi rekonstruisanih stambenih objekata za 8 romskih porodica. Druga faza projekta je u toku i podrazumjeva izgradnju 4 lamele sa po 6 socijalnih stanova za romske porodice koje nemaju rješeno stambeni pitanje.¹

Ne postoji organiziran javni prijevoz, a pristup institucijama je otežan jer Romkinje nemaju dovoljno relevantnih informacija o radu ovih institucija jer kanali i sredstva komunikacije nisu prilagođeni potrebama marginaliziranih žena. Na primjer, obje organizacije, "Romkinje" i "Otaharin", moraju prevoditi informacije o institucionalnom radu i uslugama na romski jezik. Pohvalno je da romska udruženja nude usluge prevoda na Romski jezik, ali da ipak ovo treba sistemski urediti jer ova usluga ne stiže do svih ciljnih grupa. Veći dio romskog naselja ima pristup vodosnabdijevanju i struji dok Udruženje "Romkinje" primjećuje infrastrukturne probleme s kvalitetom puteva, kvalitetom interneta i osvjetljenjem.²

PREDSTAVLJANJE PROBLEMA

U toku održane fokus grupe u Bijeljini učesnici/e su identificirali neki od ključnih problema sa kojima se nose žene, osobito Romkinje kao pripadnice marginalizovanih grupa

1. RODNA NERAVNOPRAVNOST – Grupa je identificirala problem rodne neravnopravnosti osobito žena u političkom životu, kao i unutar institucionalnih dokumenata.
2. ZDRAVSTVENI SISTEM – Grupa je posebno istakla da je neregistriranost žena u nadležnom Domu zdravlja /osobito Žena Romkinja/ s ciljem obavljanja preventivnih ginekoloških pregleda i da bi se u pravcu prevencije prvo trebalo raditi na registraciji u svrhu besplatnih ginekoloških pregleda.

Romkinje se suočavaju s nizom problema poput nezaposlenosti, ranih udaja, infrastrukturnih barijera, nedovoljnog stambenog zbrinjavanja, nasilja i različitih oblika diskriminacije, kao i nepoznavanja prava koje ih štite. S obzirom na postojanje Lokalnog Akcionog plana za Rome i Romkinje /LAP/ 2019.-2023.godina učesnici/e fokus grupe izrazili/e su želju da iskoriste radnu verziju LAP-a 2019.-2023. godine kako bi definirali mјere koje nedostaju s ciljem da osiguraju da implementacija isti unaprijedi položaj žena, osobito Romkinja u gradu Bijeljini.

---

¹ Lokalni Akcioni plan za uključenje Roma i Romkinja na području Grada bijeljina 2019 -2023. godina, Udruženje građana za promociju obrazovanja „Roma“ Otaharin, Bijeljina oktobar 2019. godina, pristupljeno: 20.11. u 17:00.

² *Pozicija, uključenost i prava žena koje pripadaju manjinskim i marginaliziranim grupama u Bosni i Hercegovini*, Aida Malkić i Emina Bošnjak, Fondacija CURE i Fondacija za osnaživanje žena, Sarajevo, 2019. str. 52-54, pristupljeno - 16.11.2019. godina u 11h.

Na fokus grupi učestovali/e predstavnici/e institucija i NVO: JUOŠ „Jovan Dučić“, Doma zdravlja Bijeljina, Zavod za zapošljavanje RS, JU Dječiji vrtić „Čika Jovo Zmaj“, Policijska Uprava Bijeljina, Gradska uprava Grada Bijeljina, UG „Otaharin“ i UŽ Romkinja.

U nastavku tabelarni prikaz šireg konteksta koji je predstavljen kroz oblasti kao što su rodna neravnopravnost i zdravstvo s jasno definisanim mjerama i indikatorima za provođenje aktivnosti.

1. OBLAST – RODNA RAVNOPRAVNOST				
1.1. MJERA	ROK	ODGOVORNA NSTITUCIJA	INDIKATOR PROVOĐENJA	FINANSIJE
Inkluzija rodne ravnopravnosti u javne politike i institucionalna dokumenta s posebnim fokusom na animiranje uključivanja žena u politički život Grada Bijeljine	2019.-2023.	-Komisija za ravnopravnost spolova na lokalnom nivou -Agencija za ravnopravnost spolova BiH -Gender Centar RS -ženske organizacije Grada Bijeljine	- Sprovedeno opsežno istraživanje koje će se fokusirati na rodnu statistiku po pitanju strukture obrazovanja, zaposlenosti i u kojim strukama, koliko muškaraca, a koliko žena učetvuje u radnim rijelima, izvršnim odborima, direktorskim i upravnim pozicijama i sl. Istraživanje treba da ponudi preporuke za uvođenje rodne ravnopravnosti kroz sve javne dokumente uključujući statistike razvrstane po spolu.Istraživanje će inicirati Udruženje žena Romkinja i Otaharin u saradnji s predstvincima/ama vlasti Grada Bijeljine. Siistematski rad uz kreiran plan za uključivanje žena u svim sferama javnog i	- Budžet Grada Bijeljine - Kroz entitetske budžete - Donatorska sredstva

			<p>političkog života. Osobita inkluzija u radnim grupama, upravnim odborima i ostalim pozicijama gdje se donose važne političke odluke i uključen poseban segment afirmativnih mjera kroz Akcione planove u oblastima: zdravstva, ekonomskih prava žena, rodnozasnovanog nasilja i socijalnih prava. Uključiti u navedena tijela i sve dokumente koji se donose minimalno 30% žena žena pripadnica manjinskih i marginalizovanih grupa (Romkinje, žene s invaliditetom, žene treće životne dobi, žene oboljele od rijetkih bolesti, žene u teškoj ekonomsko socijalnoj situaciji i dr.).</p>	
--	--	--	--	--

2.OBLAST – ZDRAVSTVO				
2.1. MJERA	ROK	ODGOVORNA NSTITUCIJA	INDIKATOR PROVOĐENJA	FINANSIJE
Registracija žena koje nisu registrovane u nadležnom Domu zdravlja /osobito Romkinja/ s ciljem obavljanja ginekoloških pregleda i prevencije seksualnog i reproduktivnog zdravlja.	2019.-2023.	<ul style="list-style-type: none"> - Domovi zdravlja - NGO s fokusom na ženske organizacije /Otaharin i UŽ Romkinja/ 	<ul style="list-style-type: none"> - Izrađena jedna mapping analiza stanja o broju žena na području Grada Bijeljina i broju žena koje trebaju preventivne ginekološke preglede. Osobito fokus na žene Romkinje uzrasta 15 godina i više. - Sprovedene kampanje podizanja svijesti o važnosti registracije u nadležni Dom zdravlja u svrhu obavljanja redovnih ginekoloških pregleda koji su besplatni nakon registracije. Nastaviti s dobrom praksom UŽ Romkinja i Doma zdravlja grada Bijeljina kroz animiranje žena Romkinja da se odazovu redovnim ginekološkim pregledima. Fokus na animiranje staviti na žene i Romkinje iz malih i ruralnih područja Grada Bijeljine. 	<ul style="list-style-type: none"> -Budžet Grada -donatorska sredstva

3.OBLAST – RODNOZASNOVANO NASILJE				
3.1. MJERA	ROK	ODGOVORNA NSTITUCIJA	INDIKATOR PROVOĐENJA	FINANSIJE
Prevencija rodnozasnovanog nasilja u školama i romskim naseljima.	2019.-2023.	Ministarstvo prosvjete i nauke RS Škole NVO	<p>Neformalne edukacije na temu rodnozasnovanog nasilja kroz institucionalnu podršku sprovode se u osnovnim i srednjim školama.</p> <p>*Neformalne edukacije u romskim naseljima o oblicima i prevenciji rodnozasnovanog nasilja. Osobit fokus je nasilje nad Romkinjama i kako se zaštititi. Ovu aktivnost inicira i UŽ Romkinja i Otaharin u saradnji s školama.</p>	Budžet Grada Bijeljine Budžet nadležnog ministarstva Donatorska sredstva

4.OBLAST – OBRAZOVNI SISTEM				
4.1. MJERA	ROK	ODGOVORNA NSTITUCIJA	INDIKATOR PROVOĐENJA	FINANSIJE
Prevencija maloljetničkih brakova kroz edukacije u školama.	2019.-2023.	<ul style="list-style-type: none"> - Ministarstvo prosvjete i kulture RS - Osnovne i srednje škole Grada Bijeljine - NVO 	<p>Sprovedene edukacije u osnovnim i srednjim školama koji imaju za cilj da preveniraju prijevremenu udaju koja osobito pogađa Romkinje.</p> <p>*UŽ Romkinja u saradnji s Otaharinom uputiti će dopis Ministarstvu prosvjete i kulture RS za dobijanje dozvole za ulazak u škole s molbom sprovodenja neformalnih edukacija o posljedicama ne završetka redovnog školovanja za Romkinje i napuštanja škole zbog prijevremene udaje.</p>	Budžetska sredstva nadležnih institucija obrazovnih institucija. Donatorska sredstva.

5.OBLAST – EKONOMSKA PRAVA ŽENA				
5.1. MJERA	ROK	ODGOVORNA INSTITUCIJA	INDIKATOR PROVOĐENJA	FINANSIJE
<ul style="list-style-type: none"> - Izdvojena sredstva za razvoj ženskog preduzetništva i samozapošljavanja za žene Romkinje. - Izdvojena sredstva za zapošljavanje Romkinja kroz dokvalifikaciju i prekvalifikaciju. 	2019.- 2023.	<ul style="list-style-type: none"> - Gradsko vijeće Grada Bijeljine - Zavod za zapošljavanje - NVO 	<p>Raspisani pozivi za apliciranje za sredstva kojim se podstiče žensko preduzetništvo i samozapošljavanje Romkinja.</p> <p>Izdvojena sredstva za obuke dokvalifikaciju i prekvalifikaciju Romkinja od strane Zavoda za zapošljavanje.</p> <p>*Udruženje Romkinja i Otaharin uputi će Zavodu za zapošljavanje RS dopis za uvođenje ovih mjeri koji su i sastavni dio ovog lokalnog akcionog plana i Akcionog plana za Rome i Romkinje 2019.-2023.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Budžet Grada Bijeljine.

6.OBLAST – SOCIJALNA PRAVA				
6.1. MJERA	ROK	ODGOVORNA NSTITUCIJA	INDIKATOR PROVOĐENJA	FINANSIJE
Socijalno i stambeno zbrinjavanje s fokusom na žene pripadnice marginalizovanih grupa.	2019.-2023.	Gradska uprava Romska udruženja NVO	Izrađeni individualni objekti dodjeljeni ženama pripadnicama marginalizovanih grupa. Osobit fokus i kriterijum dodjele dati ženama pripadnicama marginalizovanih grupa kao što su Romkinje u teškoj ekonomsko-socijalnoj situaciji, s jedinim ili više djece, žene Romkinje treće životne dobi i dr.). *UŽ Romkinja i Otaharin pratiti implementaciju Akcionog plana za Rome i Romkinje po kojem su planirani izgradnja strateški objekti i kako bi dodjela bila u skladu s ovom mjerom.	Budžet Grada Bijeljina.

ZAGOVARAČKI PLAN UDRUŽENJA ŽENA Romkinja s ZAKLJUČCIMA I PREPORUKAMA

Uprava Grad Bijeljina je započela proces izrade Lokalnog akcionog plana 2019-2023. (skraćeno LAP) za unapređenje položaja Roma i Romkinja koji žive na prostoru Grada Bijeljina. Postojeći Lokalni akcioni plan za unapređenje položaja Roma 2016-2018. je vremenski nevažeći i s obzirom da ne obuhvata mjere za unaprijedenje Romkinja, nego samo Roma, Gradonačelnik grada Bijeljina imenovo je multisketorskou radnu grupu koja je obuhvata i ženske organizacije i predstavnike/ce institucija kako bi izvršili reviziju istog.

1. **RODNA RAVNOPRAVNOST – UŽ Romkinja i Otaharin uraditi opsežno istraživanje o stanju i potrebama žena u Gradu Bijeljina u različitim oblastima.** Osobito fokus staviti na žene pripadnice marginalizovanih grupa /naročito stanje žena Romkinja/ i zastupljenost žena u političkom životu. Fokus istraživanja treba dati preporukama namjenjene institucijama Grada Bijeljina o uključivanju odredbe rodne ravnopravnosti u sve javne dokumente i politike, posebno zahtjev za razvstavljanje svih statistika po spolu i pripadnost nacionalnoj manjini. Istraživanje bilo bi poželjno da se promoviše u saradnji s ključnim institucijama Grada Bijeljine u ovoj oblasti i dostavi svim relevantnim institucijama kako bi u svom praktičnom radu koristili istraživačke nalaze.
2. **ZDRAVSTVENI SISTEM – UŽ Romkinja i Otaharin u saradnji s Domovima zdravlja i Institutom za javno zdravstvo RS uraditi jednu opsežnu *mapping* analizu stanja o broju žena na području Grada Bijeljina i broju žena koje trebaju preventivne ginekološke pregledi, tj. koje nisu registrovane u Domu zdravlja. Osobit fokus mapiranja da budu žene Romkinje uzrasta 15 godina. U saradnji s Domovima zdravlja nastaviti već dobru postojeću praksu edukacije žena pripadnica marginalizovanih grupa /naročito Romkinja/ da se redovno ginekološki pregledaju nakon registracije u Domovima zdravlja. Mapping stanja treba da ponudi statistike ciljne grupe do koje se treba doći, edukacije i oblike kampanja animiranja žena da se prvo registruju, pa podvrgnu besplatnim ginekološkim pregledima. Mapping stanje bi trebalo da otvoriti put za dalje procese zagovaranja i lobiranja kako bi Domovi zdravlja i Centri za socijalni rad počeli da vode statistike o broju žena koji im se obraćaju, statistike bi trebale uključiti i razvrstanost ne samo po spolu nego po nacionalnom osnovu što trenutno nije slučaj.**
3. **ZAPOŠLJAVANJE – UŽ Romkinja i Otaharin pratiti implementaciju mjere Podsticanje ženskog preduzetništva i samozapošljavanja za žene Romkinje koji je naveden u LAP-u 2019.-2023. po usvojenju. Udruženje Romkinja i Otaharin uputi će Zavodu za zapošljavanje RS dopis za uvođenje ovih mjeri koji su i sastavni dio ovog lokalnog akcionog plana i Akcionog plana za Rome i Romkinje 2019.-2023.**
4. **RANA UDAJA - UŽ Romkinja i Otaharin pratiti implementaciju mjere prevencije ranih udaja Romkinja navedene u LAP-u 2019.-2023. po usvojenju koji će se fokusirati da kroz zagovaračke mehanizme osiguraju da u školama se održe časovi neformalne edukacije u trajanju od 1-2 sata s ciljem predavanja o posljedicama ranih udaja i nezavršetka obaveznog školovanja. UŽ Romkinja u saradnji s Otaharinom uputiti će dopis Ministarstvu prosvjete i kulture**

RS za dobijanje dozvole za ulazak u škole s molbom sprovođenja neformalnih edukacija o posljedicama ne završetka redovnog školovanja za Romkinje i napuštanja škole zbog prijevremene udaje.

***Grad Bijeljina u saradnji sa nadležnim službama i udruženjima Roma može da formira radnu grupu za realizaciju i za praćenje realizacije LAP-a koji će nakon isteka 2021. godine uraditi evaluaciju LAP-a da bi se mjerjenjem postignuća utvrdio stepen uspješnosti realizacije planiranih aktivnosti i da bi se odredili obimi aktivnosti za naredni period od najmanje tri godine.

Poželjno da dio radne grupe koja će se formirati budu neki od predstavnica/ka Udruženje žena Romkinja i Otaharina kako bi pratili implementaciju mjera koji se odnose na žene, osobito žene pripadnice marginalizovanih grupa i to najvećim dijelom Romkinja.

PROJEKAT FINANSIRA
EUROPSKA UNIJA

Foundation for Women's Empowerment
Bosnia and Herzegovina
Fondacija za osnaživanje žena
Bosna i Hercegovina

PROJEKAT IMPLEMENTIRAJU
FONDACIJA CURE I FONDACIJA ZA OSNAŽIVANJE ŽENA

“Ovaj akcioni plan je urađen uz finansijsku pomoć Europske unije. Sadržaj akcionog plana je isključiva odgovornost autorice Vildane Džekman, i nužno ne predstavlja stanovište Europske unije.”